

Araştırma Makalesi

İDARENİN COVID-19 PANDEMİSİNE İLİŞKİN SOKAĞA ÇIKMA YASAĞI KARARLARININ KANUNİ İDARE İLKESİ KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Betül GÜLER*

ORCID ID: 0000-0003-4059-6905

ÖZ

Çin'in Wuhan şehrinde ortaya çıkan ve tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 virüsü Dünya Sağlık Örgütü tarafından pandemi ilan edilmiştir. Ülkemizde de ilk vakanın görülmesi ile birlikte bir takım idari tedbirler alınmıştır. Bu tedbirlerden biri de virüsün yayılmasının önlenmesi, genel sağlığın korunması ve kamu düzeninin sağlanması amacıyla alınan sokağa çıkma yasağıdır. İdarenin sokağa çıkma yasağı faaliyeti, bireylerin temel hak ve özgürlükleri üzerinde doğrudan etkili olduğundan, doğurduğu sonuçlar itibarıyla diğer idari işlemlerden ayrılmaktadır. Bu nedenle sokağa çıkma yasağı işlemi ve bunun sonucunda doğan idari yaptırımlar; hukuka uygunluk ve yasallık bakımından üzerinde şüphe duyulmayacak bir belirlemeye ihtiyaç duymaktadır. Kanuni idare ilkesine uygunluk, tüm idari işlem ve eylemlerin hukuki geçerlilik şartı olup hukuk devleti ilkesinin en önemli unsurlarından biridir. Bu çalışmada, pandeminin önlenmesi amacıyla İçişleri Bakanlığı genelgeleri ile verilen sokağa çıkma yasağı kararlarının yasallığı ve hukuka uygunluğu incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, sokağa çıkma yasağı, kanuni idare ilkesi, temel hak ve özgürlükler

Research Article

EVALUATION OF ADMINISTRATION PROHIBITION ACTIVITIES ON THE COVID-19 PANDEMIS OF THE ADMINISTRATION WITHIN THE SCOPE OF THE LAW

ABSTRACT

Covid-19 virus, which emerged in Wuhan city of China and affected the whole world, has been declared a pandemic by the World Health Organization. With the first case in our country, a number of administrative measures were taken. One of these measures is the curfew taken to prevent the spread of the virus, to protect general health and to ensure public order. The curfew activity of the administration differs from other administrative procedures in terms of its consequences as it directly affects the fundamental rights and freedoms of individuals. For this reason, the curfew process and the resulting administrative sanctions are; It needs a determination that will not be suspected in terms of legality and legality. Compliance with the principle of legal administration is the legal validity condition of all administrative procedures and actions and it is one of the most important elements of the rule of law. In this study, the lawfulness and lawfulness of the curfew decisions made with the circulars of the Ministry of Internal Affairs in order to prevent the pandemic were examined.

Keywords: Covid-19, curfew, the rule of law, fundamental rights and freedom

---

* Avukat, Ankara Barosu, av.betulguler@gmail.com; Received/Geliş Tarihi: 08.06.2020; Accepted/Kabul Tarihi: 23.6.2020.

1) GİRİŞ

31 Aralık 2019 tarihinde, Çin'in Hubei bölgesinin Wuhan şehrinde COVID-19 (veya 2019-nCoV, koronavirus) olarak adlandırılan yeni bir koronavirus ortaya çıkmıştır¹. Dünya Sağlık Örgütü, 11 Mart 2020 tarihinde COVID-19'u "pandemi" ilan etmiştir².

COVID-19'a neden olan virüs, her yaşta insana bulaşma riski olan bir virüstür. Ancak ilk bulgu ve kanıtlar, iki grup insanın COVID-19 hastalığına yakalanma riskinin daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bunlar 60 yaş üstü bireyler³ ve tıbbi rahatsızlığı (kardiyovasküler hastalık, diyabet, kronik solunum hastalığı ve kanser gibi) olan bireylerdir.

Devlet, vatandaşlarının yaşam haklarını korumakla yükümlüdür. Devletin bu yükümlülüğü başta Anayasa ve bağlı bulunduğu uluslararası sözleşmelerden kaynaklanır. İdare yani devlet, bu görev ve yetkiler kapsamında, özellikle Anayasa'nın 17. maddesinde düzenlenen yaşam hakkını korumakla mükelleftir. Anayasa'nın 5. ve 56. maddeleri ile devlete verilen sorumlulukların hukuksal düzenlemelerle yaşama geçirilirken aynı zamanda hukuk çatısı altında yerine getirilmesi gerekmektedir⁴. 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu (UHK) m. 1'e göre: "Milletin sağlığına zarar veren bütün hastalıklar ve diğer zararlı etkenlerle mücadele etmek, gelecek neslin sağlıklı olarak yetişmesini temin etmek ve halkı tıbbi ve toplumsal dayanışmaya ulaştırmak genel devlet hizmetlerindedir." hükmü amirdir. Ülkemizde bu sebeple COVID-19'un yayılmasını engellemek amacıyla idari bazı tedbirler alınmıştır. Bu tedbirlerden biri de belirli sürelerle sokağa çıkma yasağı kararlarıdır.

İlk sokağa çıkma yasağı 21.03.2020 tarihinde altmış beş yaş üstü bireyler ve kronik rahatsızlığı olan bireyler için süre sınırı olmaksızın verilmiştir⁵. Akabinde 03.04.2020 tarihinde bu yasak yirmi yaş altı bireyleri de kapsamıştır.⁶ 05.04.2020

¹ Lu Hongzhou, Stratton Charles W., & Tang Yi-Wei, "Outbreak Of Pneumonia Of Unknown Etiology In Wuhan, China: The Mystery And The Miracle". **Journal of Medical Virology**. 2020, 92:401–402. (çevrimiçi) <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7166628/>, (Erişim Tarihi: 29.05.2020).

² WHO (World Health Organization), 2020, (çevrimiçi) <https://www.who.int/dg/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---11-march-2020> (Erişim Tarihi: 29.05.2020).

³ Li Qun et.al., "Early Transmission Dynamics in Wuhan, China, of Novel Coronavirus-Infected Pneumonia", **Journal of Medical Virology**, 2020, (çevrimiçi) <https://www.nejm.org/doi/full/10.1056/NEJMoa2001316>. (Erişim Tarihi: 29.05.2020).

⁴ Gülşen Azimli Çilingir, "Türkiye'de Afet Yönetimi ve İdarenin Sorumluluğu", (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuk Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul 2019, s. 184.

⁵ İçişleri Bakanlığı, "65 Yaş ve Üstü ile Kronik Rahatsızlığı Olanlara Sokağa Çıkma Yasağı Genelgesi", 2020, (çevrimiçi) <https://www.icisleri.gov.tr/65-yas-ve-ustu-ile-kronik-rahatsizligi-olanlara-sokaga-cikma-yasagi-genelgesi>, (Erişim Tarihi: 29.05.2020).

⁶ İçişleri Bakanlığı, "Şehir Giriş/Çıkış Tedbirleri ve Yaş Sınırlaması", 2020, (çevrimiçi) <https://www.icisleri.gov.tr/sehir-giris-cikis-tebirleri-ve-yas-sinirlaması>(Erişim Tarihi: 29.05.2020).

tarihinde on sekiz ile yirmi yaş arasındaki bireylerden bir kısmı yasaktan muaf tutulmuştur⁷.

10 Nisan 2020 tarihinde İçişleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürlüğü'nün genelgesi ile ilk defa 30 il hakkında iki gün süreli sokağa çıkma yasağı ilan edilmiş⁸ ve bu yasakları diğer yasaklar takip etmiştir⁹.

Sokağa çıkma yasağı kararlarının altmış beş yaş üstü ve yirmi yaş altı bireyler için zaman sınırlaması olmaksızın verilmiş olması ölçülülük tartışmalarını meydana getirmiştir. Bununla birlikte sokağa çıkma yasağı kararlarının İçişleri Bakanlığı genelgesi ile verilmesi, Anayasa ve sair mevzuat çerçevesinde kanuni idare ilkesine uygunluğu bakımından tartışmaların odağı haline gelmiştir.

Bu makalede pandemi döneminde uygulanan sokağa çıkma yasağı kararlarının hukuka uygunluğu ile yasallığı incelenmektedir.

1) KANUNİ İDARE İLKESİNİN TANIMI ve UNSURLARI

Kanunilik kavramı özü itibarıyla bir olgunun kanunlar ile olan ilişkisini anlatır.¹⁰ Kanunilik, idare hukuku özelinde “idarenin kanuniliği ilkesi” ilkesi ile karşımıza çıkmaktadır. İdarenin kanuniliği ilkesi en temel ifadesiyle, idarenin kanunlara riayet etmesi¹¹, başka bir deyişle kanunun idarenin tüm faaliyetlerine egemen olması anlamına gelmektedir¹².

Türkiye Cumhuriyeti bir hukuk devletidir¹³. Hukuk devleti olmanın vazgeçilmez koşullarından biri de idarenin hareket alanının önceden bilenebilir

---

⁷ İçişleri Bakanlığı, “Sokağa Çıkma Yasağı Bulunan 18 - 20 Yaş Arasındaki Gençlerle İlgili İstisnalar”, <https://www.icisleri.gov.tr/sokaga-cikma-yasagi-bulunan-18---20-yas-arasindaki-genclerle-iligili-istisnalar>, (Erişim Tarihi: 29.05.2020).

⁸ İçişleri Bakanlığı, “Sokağa Çıkma Yasağı”, <https://www.icisleri.gov.tr/2-gun-sokaga-cikma-yasagi>, (Erişim Tarihi: 29.05.2020).

⁹ İçişleri Bakanlığı, “Sokağa Çıkma Yasağı”, <https://www.icisleri.gov.tr/15-ilde-29052020-saat-2400-ile-31052020-saat-2400-arasinda-uygulanacak-olan-sokaga-cikma-kisitlamasi>, (Erişim Tarihi: 29.05.2020).

¹⁰ Charles Eisenmann, “Le Droit Administratif et le Principe de Legalité”, *Études et Documents*, 1957, s. 26 a.g.e. s.27

¹² İsmet Giritli, Pertev Bilgen, Tayfun Akgüner, Kahraman Berk, **İdare Hukuku**, İstanbul, Der Yayınları, 2013, s. 76.

¹³ “Hukuk devletinin temel unsuru bütün devlet faaliyetinin hukuk kurallarına uygun olmasıdır hukuk devleti, insan haklarına saygı gösteren ve bu hakları koruyucu, adil bir hukuk düzenini kuran ve bunu devam ettirmeye kendini zorunlu sayan ve bütün faaliyetlerinde hukuka ve Anayasa'ya uyan bir devlet olmak gerekir. Hukuk devletinde kanun koyucu da dahil olmak üzere devletin bütün organları üstünde hukukun mutlak bir hakimiyeti haiz olması, kanun koyucunun yasama faaliyetlerinde kendisini her zaman Anayasa ve hukukun üstün kuralları ile bağlı tutması lazımdır. Zira kanunun da üstünde Kanun Koyucunun bozmayacağı temel hukuk prensipleri ve Anayasa vardır...” Anayasa Mahkemesi: Tarih 11/10/1963, E: 1963/124, K: 1963/243, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/11572.pdf>

olmasıdır¹⁴. Hukuki güvenlik ilkesi gereğince¹⁵ devletin faaliyetlerinin öngörülebilir ve belirli olması gerekmektedir.

Kanuni idare ilkesine göre, idarenin tüm eylem ve işlemleri yasal olmalıdır¹⁶. Bu durum tüm idari işlemlerin hukuki geçerlilik şartıdır. Hukuk devleti ilkesinin en önemli unsurlarından biri de yasallık ilkesine uygunluğun sağlanmasıdır. Bu ilke ayrıca idarenin temel hak ve özgürlükler alanına etki eden faaliyetler bakımından da önemlidir¹⁷. Genel sağlığın¹⁸ korunması aynı zamanda kamu düzeninin sağlanmasına ilişkindir. Bunun bir uzantısı olarak idare kural koyarken disiplini sağlama amacı güder. İdarenin genel sağlığın korunması amaçlı eylem ve işlemlerinde kolluk ve kamu hizmeti faaliyetleri iç içe geçmiş durumdadır¹⁹. İdarenin kolluk faaliyetleri kapsamında, kamu düzeninin sağlanması amacıyla başvuru idari yaptırımlar, bireylerin temel hak ve özgürlükleri üzerinde doğrudan etkili olduğundan, doğrudukları sonuçlar itibarıyla diğer idari işlemlerden ayrılırlar. Bu nedenle idari işlemler ve bunun sonucu olan idari yaptırımlar; hukuka uygunluk ve yasallık bakımından üzerinde şüphe duyulmayacak bir belirlemeye ihtiyaç duyarlar.

İdarenin kanuniliğini vazgeçilmez kılan hukuk devleti ilkesi, bir yönüyle de hukuk kurallarının aşamalı bir değer sıralamasına göre belirlendiği bir düzenleme şeklini içerir²⁰. Normlar hiyerarşisi olarak tayin edilen bu sistem ancak teşkilatı erkler ayrılığına dayanan bir devlet örgütlenmesinde gerçekleşebilir. Bu bağlamda anayasa yargısının varlığı zaruri olmaktadır ve buna göre tüm resmi kurum, makam ve kişiler hukuk kuralları dışında hareket edememeli ve işlem yapamamalıdır²¹.

¹⁴ Zeynep Nihal Aydınoglu, "İdarenin Kanuniliği İlkesi Bağlamında İdari Yaptırımlar", **Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 2, Sayı 1, Nisan 2017, s. 11-12

¹⁵ Hukuki güvenlik ilkesi gerçekleşmeden yasallık ilkesinin gerçekleştiği söylenemez. (D7D, E.2005/4588, K.2007/2376, 29.5.2007, Danıştay Dergisi, S.117, Y.2008, s.208)

¹⁶ Anayasa ile teminat altına alınan kişisel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasının, yasaların bu konuda getirecekleri açık hükümlerle idareyi yetkili kılmasına bağlı olduğu hukuk devleti kavramının ve kanunilik ilkesinin tabii bir sonucudur. Bu kuralın bir icabı olarak idari makamlar, yasaların kendilerini yetkili kılmadığı konularda kişiler yönünden bunların haklarını sınırlayıcı işlemler tesis edemeyecekleri gibi, yasalarda açıkça yer almayan bir mükellefiyetle de onları ilzam edemezler. Öte yandan idari makamlar, yasalarla verilen yetkiye dayanarak kişilerin hak ve hürriyetlerini muvakkaten dahi olsa kısıtlayabilecek nitelikte işlem tesis ederlerken yine yasalarla saptanan usul ve esaslar dairesinde hareket etmek zorunluluğundadırlar. (D12D, E.1970/1836, K.1971/897, 8.4.1971, DD.4,1972,s.382)

¹⁷ Aydınoglu, a.g.e, s.3

¹⁸ Genel sağlık kavramının Anayasa'da tanımı mevcut değildir. Doktrinde özel sağlıktan farklı olarak toplumsal sağlığın toplumun salgın hastalıklardan korunmasının ifade edildiği kabul edilmektedir. Yıldızhan Yayla, **İdare Hukuku**, 2. Baskı, İstanbul: Beta, 2010. İlhan Özay, **Günlükte Yönetim**, 3. Baskı, İstanbul: Filiz Kitabevi, 2017. Bahtiyar Akyılmaz, Murat Sezginer ve Cemil Kaya, **Türk İdare Hukuku**, 9. Baskı, Ankara: Savaş Yayınevi, 2018.

¹⁹ Mustafa Ebrar Palteki, "Genel Sağlığın Korunması Amacıyla Yürütülen İdari Kolluk Faaliyetleri ve Temel Hak ve Hürriyetler", (Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı yayınlanmamış yüksek lisans tezi), s.16.

²⁰ Aydınoglu, a.g.e, s.3

²¹ İbrahim Ö. Kaboğlu, **Anayasa Hukuku Dersleri**, Legal Yayınevi, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 14. Baskı, İstanbul 2019, s.22-23-43

Kanuni idare ilkesi Anayasanın çeşitli maddelerinde dile getirilmiştir. Anayasanın temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması başlıklı 13. maddesine göre²²:

“Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz”. hükmü amirdir. Anayasanın 13. maddesine göre, temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması için, idarenin, kanundan bu konuda yetki alması gerekmektedir. İdare, kanuni yetkisi olmaksızın temel hak ve özgürlüklere dokunan faaliyetler gerçekleştiremez. Bu bakımdan temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılmasına ilişkin idari işlem yapabilmek için, kanuni yetkiye ihtiyaç vardır.

Kanuni idare ilkesinin, kişi hürriyeti ve güvenliğine ilişkin kısıtlamalardaki işlemleri Anayasanın 19. Maddesine de tabidir. Hürriyet ve güvenlik hakkına sahip her kişinin bu haklardan yoksun bırakılmasının koşulu şekil ve şartların kanunda gösterilmesi ile mümkündür. Genel sağlığın korunması ile ilgili maddenin gerekçesinde: “...bulaşıcı hastalıkların yayılmasını önlemek amacı güdülmüştür. Bu tür bir hastalık yayabilecek kimselerin serbestçe dolaşmalarının önlenmesini, mesela kendisinin evden çıkmasına izin verilmemesi buna örnek gösterilebilir. İkinci hal ise «Suç öncesi tehlikeli hal» olarak adlandırılan durumda bulunan kişileri ve bunlar konusunda alınması gerekli tedbirleri içermektedir...”²³ şeklinde bir açıklama getirilmiştir. “Hastalığı yayabilecek kimse” tanımı net olarak ortaya konulmamıştır. Kanımızca bu kavram sadece hasta kişinin karantinaya alınması kapsamını aşar niteliktedir. Bununla birlikte Covid-19 virüsünün uzun süre kuluçkada kalması ve virüsü taşıyan ve bulaştıran kimselerin kolaylıkla tespit edilememesi²⁴ sebebiyle, hastalığı yayabilecek kimse tanımı, bu pandemi açısından sadece hastalık teşhisi konulmuş kişiler bakımından değil teşhis konulmamış kişiler açısından da geçerli olabilir.

İdarenin kanuniliği ile ilgili diğer bir düzenleme de Anayasanın 123. Maddesinde mevcuttur²⁵:

---

²² 1982 Anayasası'nda 2001'de gerçekleştirilen altıncı değişiklikten önce genel sağlık AY m. 13/1'de sayılan, temel hak ve özgürlüklerin genel sınırlama sebeplerinden biriydi. 13. maddenin genel ve özel sınırlama sebebi olmaktan çıkarılıp “genel koruma sebebi” hâline getirilmiştir. Bu sebeple genel sağlık kavramı artık yalnızca, temel hak ve özgürlükleri düzenleyen bazı Anayasa maddelerinde bir özel sınırlama sebebi olarak yer almaktadır. (Palteki, a.g.e., s.xxi/21.)

²³ Anayasa, <https://www.anayasa.gov.tr/yayinlar/gerekceli-anayasa/> s.124 Erişim Tarihi: 20.05.2020

²⁴ Fei Zhou et.al, “Clinical course and risk factors for mortality of adult inpatients with COVID-19 in Wuhan, China: a retrospective cohort study”, **The Lancet**, London, 395(10229):1054-1062.

²⁵ Günday'ın kanuni idare ilkesini ‘Hukuk Devleti ilkesinin bir başka gereği de, kanuni idare ilkesinin benimsenmiş olmasıdır. Kanuni idare ilkesi, en geniş anlamıyla İdareye ve faaliyetlerine kanunun egemen olmasıdır. Anayasanın 8 inci maddesinde yer alan ‘Yürütme yetkisi ve görevi, ...kanunlara uygun olarak kullanılır ve yerine getirilir’ kuralı ile Anayasanın 123’üncü maddesinde yer alan “İdare, ...kuruluş ve görevleriyle kanunla düzenlenir” kuralı kanuni idare ilkesinin birer ifadesidir.’ şeklinde tanımlamıştır (Metin GÜNDAY, **İdare Hukuku**, Ankara, 2017, 11. Bası, s. 41 ve devamı)

”İdare, kuruluş ve görevleriyle bir bütündür ve kanunla düzenlenir. İdarenin kuruluş ve görevleri, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır. Kamu tüzel kişiliği, kanunla veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle kurulur.”

Anayasa'nın 133. Maddesinde idareyle ilgili bir kural kabul edilmiştir: *‘İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı, yargı yolu açıktır.’* Maddenin gerekçesi ise şu şekildedir: *“İdarenin denetim yolları arasında hukuka uygunluğu sağlamada en etkin olanı yargısal denetimdir²⁶. İdarenin kanuni idare ilkesine uygun davranıp davranmadığını denetlenebilmesi yasallık ilkesinin bir sonucudur.*

Bununla birlikte idarenin kanunilik ilkesi Anayasanın 90. maddesinden ayrı düşünülemez. Anayasanın 90. maddesine göre:

“Usulüne göre yürürlüğe konulmuş Milletlerarası Andlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır.” hükmü amirdir.

Bu hükme göre devlet, idarenin kanuniliği ilkesi gereğince usulüne uygun olarak yürürlüğe konulmuş uluslararası anlaşmalara uymakla yükümlüdür. Kişi idarenin eylemlerine karşı uluslararası hukuktan doğan haklarını iç hukuk yollarıyla isteyebilir. Bununla birlikte bu haklar idarenin kendisi tarafından da gözetilebilir. Ayrıca Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde (AİHS) yer alan temel hak ve özgürlüklerin doğrudan uygulanabilir olduğu konusunda öğretide görüş birliği mevcuttur²⁷.

2) SOKAĞA ÇIKMA YASAĞI KARARININ YASAL DAYANAĞI

Sokağa çıkma yasağı kararları, genel idari işlem niteliğindeki kararlardan olup bozulan kamu düzeninin yeniden sağlanması amacıyla uygulanan idari kolluk tedbirleri olarak tanımlanmaktadır²⁸.

Dünyadaki bütün siyasi rejimlerde ve AİHS hükmüne göre sokağa çıkma yasağı ilan etme imkânı olmasına rağmen bu terimin, uluslararası alanda kabul edilmiş ortak tanımı bulunmamaktadır. Bununla beraber, farklı hukuk sistemlerindeki tezahürleri sebebiyle sokağa çıkma yasakları ayırt edici özelliklere sahip olabilmektedir. Sokağa çıkma yasakları, ilk etapta sıra dışı durumlar karşısında

²⁶ <https://www.anayasa.gov.tr/tr/yayinlar/gerekceli-anayasa/> s.773 Erişim tarihi: 20.05.2020

²⁷ Aydınöğlü, a.g.e., s.3, Onur Karahanoğulları, **İdarenin Hukukla Kavranması: Yasallık ve İdari İşlemler**, Turhan Kitabevi, Ankara 2018, s.105, Kemal Gözler, **Türk Anayasa Hukuku**, Bursa Ekin Kitabevi Yayınları, 2019, s.203-260.

²⁸ Artuk Ardıçoğlu, “Hukuka Uygun Olmayan Sokağa Çıkma Yasağı Hukuka Aykırı mıdır?”, <http://www.birikimdergisi.com/guncel-yazilar/7331/hukuka-uygun-olmayansokaga-cikma-yasagi-hukuka> aykiri-midir#.VmbOeGyhflU,(çevrimiçi), Erişim Tarihi: 11.04.2020.

başvurulan ayrıksı bir tedbir olarak görülmüştür ve genellikle olağanüstü hâl veya sıkıyönetim ile bağlantılı olarak ortaya çıkmıştır.²⁹

Covid-19 adlı pandeminin yayılmasının engellenmesi amacıyla başvuru idari kolluk tedbiri olan sokağa çıkma yasağı kararlarının hukuka uygunluğunu tartışırken, öncelikle, bu kolluk tedbirlerinin bir idari işlem olarak; temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılması niteliğinde mi, yoksa temel hak ve hürriyetlerin durdurulması niteliğinde olduklarının belirlenmesi gerekmektedir. Bu soruya verilecek cevap, tatbik edilen idari tedbirin hukukiliği noktasında belirleyici olacaktır.³⁰

“Durdurma” ve “Sınırlama” birbirinden farklı kavramlardır. Temel hak ve hürriyetlere ilişkin müdahaleler noktasında “durdurma” “sınırlama”yı aşan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır.³¹

Durdurma durumunda, temel hak ve hürriyetin kullanım olanakları dondurulmuştur.³² Durdurma, belli bir hakkın, belli bir süre öngörülerek kullanılmasının mümkün olmadığı durumu ifade eder.³³ Diğer bir deyişle, durdurma, temel hak ve hürriyetlerin kullanılmasının geçici olarak ertelenmesi halidir. Durdurma geçici niteliktedir.³⁴

Sınırlama, belirli bir temel hak ve özgürlüğün Anayasada öngörülen veya belirlenen yeri içinde bireye sağlanan imkanların kanun koyucu tarafından daraltılmasıdır.³⁵ Temel hak ve hürriyetlerle ilgili yapılan bir düzenlemenin aynı zamanda bir sınırlandırma getirip getirmediğinin tespiti, bu düzenlemenin içeriğine bakılarak anlaşılır. Yapılan düzenleme, belirli bir temel hak ve hürriyetin güvence altına aldığı “norm alanı”nı daraltma sonucunu ortaya çıkarıyorsa bu bir sınırlandırmadır.³⁶ Keza durdurma, sınırlamaya göre daha ağırdır. İdarenin temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının kısıtlanmasına yönelik işlemlerinde bu işlemin durdurma veya sınırlama niteliğinde mi olduğu öncelikle somut olaya göre değerlendirilmelidir.

1982 Anayasası temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılmasını olağan ve olağanüstü dönemlerde uygulanmak üzere iki ayrı sisteme bağlamıştır. Olağan dönemlerde temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılması sistemi Anayasanın 13’üncü, olağanüstü dönemlerde temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılması ise Anayasanın

---

²⁹ Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu (Venedik Komisyonu), **Sokağa Çıkma Yasaklarının Yasal Çerçevesi Hakkında Görüş Raporu**, Venedik, 2016, s. 6, 17 -18.

³⁰ Emine Cin Karagöz, “Özel Güvenlik Bölgesi Ve Sokağa Çıkma Yasağı İlanının Hukuki Niteliği Ve Uygulamadan Kaynaklı Sorunlar”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XX, Y. 2016, S.2, s.628.

³¹ Fazıl Sağlam, **Temel Hakların Sınırlanması ve Özü**, Ankara, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1982, s.88.

³² Gözler, **Türk Anayasa Hukuku**, s.203-260.

³³ Sağlam, a.g.e., s.181.

³⁴ a.g.e., s.88.

³⁵ Gözler, **Türk Anayasa Hukuku**, s.203-260.

³⁶ Gözler, **Türk Anayasa Hukuku**,s.203-260.

15'inci maddesinde düzenlenmiştir.³⁷ Bu iki alternatif sistem birbirlerinden tümüyle bağımsız sistemlerdir ve sonuçları da farklılık göstermektedir.

Anayasanın 13. Maddesi, temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılmasını bazı şartlara bağlamıştır; Bu şartlar kısaca şöyle ifade edilebilir:"

1. *Sınırlama kanunla olmalıdır*
2. *Sınırlama Anayasanın sözüne ve ruhuna uygun olmalıdır*
3. *Sınırlama "genel sınırlama sebeplerine" veya "anayasanın ilgili maddesinde öngörülen özel sebeplere" dayanmalıdır*
4. *Sınırlama "demokratik toplum düzeninin gerekleri"ne aykırı olmamalıdır*
5. *Sınırlama öngörüldüğü amaç dışında kullanılmamalıdır.*³⁸

Ayrıca 13. maddenin birinci fıkrasında *kanunla* denilmek suretiyle temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasının özellikle ve sadece yasama tasarrufuyla mümkün olabileceği gözetilmiştir.³⁹

Anayasamızın 13'üncü maddesinin ilk fıkrasına göre, "*temel hak ve hürriyetler... kamu yararının... korunması amacı ile... sınırlanabilir*". Kamu yararı tabirinin tanımlanması oldukça zordur ve net bir tanımı mevcut değildir. Kamu yararının var olup olmadığını takdir edecek idari organ aynı zamanda temel hak ve hürriyetlerin sınırlama yetkisine de sahip olan yasama organıdır. Hangi sınırlamada kamu yararının bulunduğu, hangi sınırlamada kamu yararının bulunmadığının tespitinde kullanılacak hukukî bir ölçüt yoktur. Zira, kamu yararının ne olduğu ve nasıl gerçekleştirileceği sorunu siyasal bir sorun olmasıyla birlikte bu sorunun çözümü için devlet iradesi gerekir⁴⁰.

Kanaatimizce "kamu yararı" kavramının net bir tanımı olmasa da Covid-19 pandemisinin, gerek T.C. Sağlık Bakanlığı web sitesi ve çeşitli sosyal medya mecraları üzerinden yaptığı açıklamalar⁴¹ gerekse Dünya Sağlık Örgütü'nün yaptığı açıklamalar ve yayınları⁴² birlikte değerlendirildiğinde "*kamu yararı*" nı tehdit etme riskini taşıdığı hususu netlik kazanmıştır. Bu sebeple Covid- 19 pandemisinin kamu yararını olumsuz yönde etkilediği konusu, virüsün yayılma hızı ile ülkemiz ve dünyadaki ölüm oranları⁴³ değerlendirildiğinde tartışmaya yer vermeyecek kadar açık bir husustur.

³⁷ a.g.e.

³⁸ a.g.e.

³⁹ Anayasa Mahkemesi, 6 Eylül 1986 Tarih ve E.1985/21, K.1986/23 Sayılı Karar, Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi, Ankara, 1987, Sayı 22, s.224

⁴⁰ Gözler, Türk Anayasa Hukuku, s.203-260

⁴¹ Sağlık Bakanlığı, <https://www.saglik.gov.tr/>, (çevrimiçi), (Erişim Tarihi:04.2020).

⁴² Dünya Sağlık Örgütü, <http://www.euro.who.int/en/countries/turkey> (çevrimiçi), (Erişim Tarihi: 20.04.2020)

⁴³ BBC, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-51719684> (çevrimiçi), (Erişim tarihi: 27.05.2020)

Anayasanın “*Temel hak ve hürriyetlerin kullanılmasının durdurulması*” başlıklı 15. maddesinde temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılması bazı şartlara bağlanmıştır. Bu şartlar kısaca şu şekildedir:

1. Savaş, seferberlik veya olağanüstü bir halin varlığı,
2. Milletlerarası hukuktan doğan yükümlülüklerin ihlâl edilmemesi,
3. Ölçülülük ve gereklilik ilkelerine uygunluk .

Olağanüstü haller Anayasa ve kanunlarla sınırları çizilmiş hukuk düzenidirler.⁴⁴ Bu kapsamda Anayasanın 119. maddesinde olağanüstü hâl yönetiminin nasıl olacağı konusunda karşımıza 2935 sayılı Olağanüstü Hal Kanunu çıkmaktadır.

Devletin belli bir bölgesinde ya da tamamında bireylerin can ve mallarına yönelik somut ve vahim bir tehdit, olağanüstü hâl tedbirleri alınması için etkili olmaktadır. Ortaya çıkan bu somut ve vahim tehdidin kaldırabilmesi için ilk olarak olağan halde alınacak tedbir ve sistemler kullanılmalıdır. Şayet olağan halde alınacak tedbir ve sistemler yetersiz kalırsa veya bunları kullanmak için zaman ve imkân yoksa olağanüstü hâl yönetim usullerine başvurulmalıdır⁴⁵.

Sokağa çıkma yasağı kararlarının temel hak ve özgürlüklerin sınırlanması mı yoksa durdurulması mı kabul edileceği noktasında farklı görüşler mevcuttur. Bazılarına göre, sokağa çıkma yasakları temel hak ve özgürlüklerin sınırlanması niteliğinde bir idari kolluk tedbiridir ve olağanüstü hâl ilanına gerek olmadan normal zamanda uygulanabilir⁴⁶.

Bazılarına göre ise, sokağa çıkma yasağı kararları temel hak ve özgürlüklerin durdurulması niteliğindeki idari kolluk tedbirleridir. Zira uygulamalarına bakıldığında sokağa çıkma yasağı kişi özgürlüğü ve güvenliği, seyahat özgürlüğü, yerleşme özgürlüğü, çalışma hakkı ve eğitim özgürlüğü gibi en temel hak ve hürriyetlerin kullanımını durdurmaktadır. Bu sebeple sokağa çıkma yasağı ancak olağanüstü dönemlerde kullanılabilir demektirler⁴⁷.

Tüm dünyayı etkisi alan Covid-19 pandemisi kapsamında İçişleri Bakanlığı çeşitli tarihlerde vermiş olduğu sokağa çıkma yasağı kararının temel hak ve hürriyetlerin durdurulması niteliğinde mi sınırlandırılması niteliğinde mi olup olmadığının incelenmesi gerekmektedir⁴⁸. Ülkemizde sokağa çıkma yasağı kararı verilmeden önce seyahat kısıtlılığı getirilmesi⁴⁹, adli sürelerin nisan ayı itibariyle

---

⁴⁴ Cin Karagöz, s.644

⁴⁵ Burhan Kuzu, **Olağanüstü Hal Kavramı ve Türk Anayasa Hukukunda Olağanüstü Hal Rejimi**, Kazancı Hukuk Yayınevi, İstanbul, 1993, s. 196.

⁴⁶Ersan Şen, “Sokağa Çıkma Yasağı ve Seçimin Ertelenmesi”, <https://www.haber7.com/yazarlar/prof-dr-ersan-sen/1553832-sokaga-cikma-yasagi-ve-secimin-ertelenmesi> , (çevrimiçi), (Erişim Tarihi: 29.05.2020) ; Fatih Kırışık ve Muhammet Durdu, “Vali ve Kaymakamların Sokağa Çıkma Yasağı ve Güvenlik Bölgesi İlan Etmesi”, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 47, 2016, s. 173.

⁴⁷ CİN KARAGÖZ s.632.

⁴⁸ 9-10-11-12-13 numaralı dipnotta belirtilen genelgelerin içeriğinde mevcuttur.

⁴⁹ İçişleri Bakanlığı, <https://www.icisleri.gov.tr/arama/ara/genelgeler>, (çevrimiçi), (Erişim Tarihi:29.05.2020)

durdurulması⁵⁰, duruşmaların ertelenmesi⁵¹ gibi durumlar ve pandemi hali genel olarak değerlendirilerek bir kanaate varılması, kısaca durumu bütünüyle inceleyerek nitelik belirlemesi yapılmalıdır.

Bununla beraber altmış beş yaş üstü bireyler için sokağa çıkma yasağı kararının süre sınırı olmaksızın verilmesi durumunun ölçülülük ilkesine uygun olup olmadığı değerlendirilmelidir. Ülkemizde yaşlı kavramı kanunlar nezdinde altmış beş yaş üstü bireyler olarak kabul edilir⁵². COVID-19 virüsünün en çok tehdit altında bıraktığı bireyler, yaşlı bireylerdir⁵³. Süresiz sokağa çıkma yasağı kararı, temel hak ve hürriyetleri doğrudan etkiler nitelikte olduğundan, ölçülülük ihlali yapılmaması için belli standartlar getirilmelidir. Devlet haklarını korumakla yükümlü olduğu yaşlıların aynı zamanda haklarını ihlal etmemelidir. Zira hakların bir kısmı yaşla doğrudan ilgilidir. Bu sebeple yaşlı bireylerin haklarının korunmasına daha çok ihtiyaçları vardır⁵⁴.

Yirmi yaş altı bireyler bakımından da süre sınırı olmaksızın sokağa çıkma yasağı kararı verilmiş olması ölçülülük değerlendirmesi yapılmalıdır. 20 yaş altı bireyler bakımından 05.04.2020 tarihinde bazı muafiyetler getirilmiştir. Bunlardan biri de on sekiz ile yirmi yaş altında olup çalışan bireylere ilişkindir⁵⁵. Bu durum eşitlik ilkesi bakımından da incelenmelidir. Bu yaş grubu çok geniş bir kitleye sahiptir. Kanunlarımıza göre on sekiz yaş altı bireyler çocuk sayılmaktadır. Yirmi yaş sınırının neye göre belirlendiği, amacı ve standartları net bir şekilde ortaya konulmalıdır. Zira 65 yaş üstü bireyler ile yirmi yaş altı bireyler bakımından sürekli şekilde evde kalma durumu birçok problemi getirebilir.

2. SOKAĞA ÇIKMA YASAĞI KARARLARININ İDARİ İŞLEMİN ÖGELERİ YÖNÜYLE İNCELENMESİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

İdarenin her türlü işleminin kanunlara dayanması gerekir. Bu sebeple Covid-19 pandemisi kapsamında alınan sokağa çıkma yasağı kararları ve bu sebeple uygulanan idari yaptırımların idarenin kanuniliği ilkesince hukuksal boyutu ele alınarak yasallığının değerlendirilmesi gerekmektedir.

⁵⁰ 7226 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun , <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/03/20200326M1-1.htm> , (çevrimiçi), (Erişim Tarihi:29.05.2020)

⁵¹ Adalet Bakanlığı, " Korona Virüsü Hakkında Alınacak Tedbirler", <http://higm.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/1732020142548Korona%20Vir%C3%BCs%C3%BC%20Hak%C4%B1nda%20Al%C4%B1nacak%20Tedbirler%20Kapsam%C4%B1nda%20Tebliğat%20Giderlerinin%20C3%96denmesine%20C4%B0li%C5%9Fkin%20Tedbirler.pdf>, (çevrimiçi), (Erişim Tarihi:29.05.2020)

⁵² Çınar Can Evren, "Hukukta Yaşlı Ve Yaşlılara Sunulan Sosyal Hizmetlerin İdare Hukuku Açısından Değerlendirilmesi", Ankara Hacı Bayram Veli Üniv.-Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XXII, Y. 2018, s. 2.

⁵³ Bkz. dn. 6.

⁵⁴ EVREN, a.g.e. s.152.

⁵⁵ Bkz. dn.11.

1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu Madde 23'e göre: *“Her vilayet merkezinde bir umumi hıfzıssıhha meclisi toplanır. Bu meclis mahalli sıhhat ve içtimai muavenet müdürü, nafia mühendisi, maarif, baytar müdürü, mevcutsa sahil sıhhiye merkezi tabibi, bir hükümet ve belediye tabibi ve hastane baştabibi ile garnizon ve küt'a bulunan yerlerde en büyük askeri tabip ve serbest sanat icra eden bir tabip ve bir eczacıdan ve belediye reisinden mürekkeptir. Meclis valinin veya valiye bilvekele sıhhiye müdürünün riyaseti altında içtima eder. Valinin tensip edeceği bir zat kitabet vazifesini ifa ve zabıtları tanzim eder.”*

Umumi Hıfzıssıhha Kanunu madde 28 'e göre *“Umumi hıfzıssıhha meclislerinin mukarreratından mahalli vazifeler ve salahiyetler arasında bulunan işler vali veya kaymakam tarafından icra olunur ve istizana muhtaç olanlar kaymakamlıkça vilayetten ve vilayetçe Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaletinden sorulur”* şeklinde düzenleme mevcuttur. Maddeye göre salgın hastalık döneminde aynı kanunun 23. maddesine uygun olarak oluşturulan meclisten çıkan her türlü karar vali veya kaymakam tarafından uygulanacaktır.

Umumi Hıfzıssıhha Kanunu madde 72'de salgın hastalık dönemlerimde alınacak tedbirler tek tek belirtilmiştir. Ancak bahse konu tedbirlerin kapsamı tam olarak belli değildir. İlgili maddede gerekli tedbirler alınır denilse de bu tedbirlerin ölçüsü ve sınırları muğlaktır. Burada belirtmek gerekir ki kanun doksan yılı aşmış bir kanundur. Her ne kadar kapsamlı ve detaylı hazırlanmış olsa da güncellenmesi gerçeği ile karşı karşıya kalınmaktadır. Bu aşamada salgın hastalıklara yönelik alınan tedbirler net olarak belirlenemediğinden kanunun yetersiz kaldığı görülmektedir.

Umumi Hıfzıssıhha Kanunu 57. Maddesinde pandemi sayılan hastalıklar tek tek sayılmıştır. Ancak hem kanunun çok eski olması hem de salgın hastalıklar listesine zamanla pek çok hastalığın eklenmesi sebebiyle salgın hastalık listesi Sağlık Bakanlığı Yönetmelikleri ile güncellenmektedir. Bu kapsamda 22.04.2020 tarihli “Bulaşıcı Hastalıklar Sürveyans ve Kontrol Esasları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik”⁵⁶ ile 30.05.2017 tarihli Bulaşıcı Hastalıklar ve Sürveyans Kontrol Esasları Yönetmeliğinin “Bildirime Esas Bulaşıcı Hastalıklar Listesi” Başlıklı EK 1 kısmına Covid-19 eklenmiştir. Bu şekilde Covid-19 pandemisi resmîyet kazanmıştır. Devletin tedbir alma yükümlülüğü pandemi resmîyet kazandığı tarihten mi başlar sorusunun cevabı UHS 67. maddesinde mevcuttur. Madde hükmünde belirtilen hastalıkların dışındaki salgın durumunda devletin tedbir alma mükellefiyeti söz konusudur.

Sokağa çıkma yasağına yasal dayanak olarak gösterilen 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nun 11/c hükmü ile 32/ç hükmünün de incelenmesi gerekir. İl İdaresi Kanunu'nun 11/C hükmüne göre *“İl sınırları içinde huzur ve güvenliğin, kişi dokunulmazlığının, tasarrufa müteallik emniyetin, kamu esenliğinin sağlanması ve önleyici kolluk yetkisi valinin ödev ve görevlerindedir. Bunları sağlamak için vali,*

---

⁵⁶Resmî Gazete, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/04/20200422-7.htm> (çevrimiçi) (Erişim Tarihi : 20.05.2020).

gereken tedbir ve kararları alır. Bu hususta alınan ve ilan olunan karar ve tedbirlere uymayanlar hakkında 66'ncı madde hükmü uygulanır". Madde hükümlerine göre illerde vali ve ilçede de kaymakam tedbir almak ve uygulamakla yükümlüdür.⁵⁷

Uluslararası mevzuata bakıldığında karşımıza Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile Kişisel ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi çıkmaktadır. Kişisel ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi madde 4'e göre:" 1. *Ulusun hayatını tehdit eden ve varlığı resmen ilan edilmiş olan olağanüstü bir durumun ortaya çıkması halinde, bu Sözleşmeye Taraf Devletler, uluslararası hukuktan kaynaklanan diğer yükümlülüklerine aykırı olmamak ve ırk, renk, cinsiyet, dil, din ya da toplumsal kökene dayalı bir ayrımcılık içermemesi kaydıyla, durumun gerektirdiği ölçüde olmak üzere, bu Sözleşmeden doğan yükümlülüklerinden ayrılan tedbirler alabilirler. 2. Bu hükme dayanılarak Sözleşme'nin 6, 7, 8 (1. ve 2. fıkralar), 11, 15, 16 ve 18. maddelerine aykırılık getirilemez.*" hükmü amirdir.

Kamu sağlığının korunması ve kamu düzeninin sağlanması adına idare, hukuka uygun olacak şekilde tedbirler alabilir. Umumi Hıfzıssıhha Kanunu ve İl İdaresi kanunu uyarınca bu tedbirleri almak üzere illerde vali ilçelerde ise kaymakamlar yetkilendirilmiştir. Covid-19 pandemisi döneminde sokağa çıkma yasakları ilgili kanun hükümleri dayanak gösterilerek İç İşleri Bakanlığı tarafından verilmiştir. Bu durum idare hukukunun yetki unsuru bakımından tartışmalara neden olmuştur.

İdareye yetki ancak kanunla verilebilir. Yetkinin kapsamı yorumla genişletilemeyeceği gibi yetki konusunda kıyas da yapılamaz⁵⁸. Yetki kamu düzenine ilişkindir. Yetkinin kamu düzenine ilişkin olması yasallık ilkesinin temelini oluşturan unsurlardan biridir. Kanunda yetki hangi makama verilmişse, yetkiyi kullanma gücü o makama aittir. Münhasır yasallık ilkesi, idarenin bazı konularda kural koyma yetkisini yasanın tekeline bırakması anlamına gelir⁵⁹. İdarenin kendisine verilen yetkiyi kullanması, hiyerarşi sıralaması dahilinde ast üst olma durumundan etkilenmez. Yetki, kanunda yetki devri ile ilgili açık hüküm olmadıkça yalnızca kendisine verilen makama aittir.

Konu, kişi, yer ve zaman bakımından ayrı sınıflandırmalara tabi olan yetki, karar alma ve uygulama gücünü kanunlardan alır. Bu durum idarenin her türlü eylem ve işlemlerinin yetki kurallarına uygun olarak yapılmasını zorunlu kılması sebebiyle, yetki kurallarına uygunluk kanuni idare ilkesine de uygunluğu zorunlu kılar. Konu bakımından yetki idarenin yapabileceği işlem ve eylem alanını belirtirken kişi

⁵⁷"Bakanlar Kurulunun birden fazla kanunda ve farklı konularda tanınan düzenleme yetkisini bir tek karamamae ile kullanılmasında yasaya aykırı bir yön bulunmadığı gibi söz konusu Karamamelerde düzenlemenin hangi yasaya dayanılarak yapıldığının gösterilmesi de geçerlilik koşulu değildir. (DVDDGK, e.1989/14, K.1990/26 9.3.1990,Danıştay Dergisi, Sayı:80,1991,s.121)". İdare eylem ve işlemlerinde birden fazla kanun hükmü dayanak gösterebilir. Pandemi durumunda Umumi Hıfzıssıhha kanunu geçerli olduğu gibi kamu düzeni ve kamu güvenliği de söz konusu olduğundan İl İdaresi Kanunu da dayanak kanunlardan olacaktır.

⁵⁸ Karahanoğulları, s.350

⁵⁹ a.g.e, s.91

bakımından yetki ise idarenin belirlediği işlem ve eylemleri kimin yapacağını ifade eder. Bu iki yönüyle de yetki iç içe olabilir. Tek bir işlem veya eylemde kişi ve konu bakımından yetki birlikte değerlendirilebilir.

Sokağa çıkma yasağına yasal dayanak olarak gösterilen İl İdaresi Kanunu'nun 11/c ile 32/ç ve Umumi Hıfzıssıhha Kanunu ilgili hükümleri uyarınca illerde vali, ilçelerde ise kaymakam sokağa çıkma yasağı ilan edebilir mi? Bu sorunun cevabına ilişkin farklı görüşler bulunmaktadır. Bu görüşlerden birine göre temel hak ve özgürlükleri doğrudan etkileyen ve sınırlandıran kanun hükümleri açık ve kesin olmalıdır. Bu sebeple kaynak norm olarak gösterilen hükümlere baktığımızda, il idaresinin mülki amiri olan valinin kamu düzenini ve güvenliğini sağlamak için tedbir ve kararlar alacağı söylenmektedir. Ancak yalnızca bu düzenleme hükmü ile vali ve kaymakamlara kapsamı bu kadar geniş olan bir yetki verildiği sonucu çıkarılamaz⁶⁰. Bununla birlikte Kişisel ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi madde 4'de belirtilen sınırlar, İl İdaresi Kanunu'nda belirtilmemiştir. Kanununun 11. maddesi valilere ve kaymakamlara “*huzur ve güvenliğin, kişi dokunulmazlığının, tasarrufa müteallik emniyetin, kamu esenliğinin sağlanması*” kapsamında verilen yetkilerin kullanımında sokağa çıkma yasağı gibi kapsamı geniş ve temel hak hürriyetleri sınırlandıran bir kararın alınmasından önce yerine getirilmesi gereken maddi şartlar veya usuller hakkında bilgi verilmemektedir. Ayrıca bu tedbirin ölçülülüğü, elverişliliği ile sınırlarının ve uygulama şekilleri belirten ve açıklayan bir hüküm yer almamaktadır⁶¹.İlgili hükmün genel ifadeler içermesi, ölçü ve sınırının geniş yorumlamalara açık olacak şekilde çizilmesi bu görüşü destekler niteliktedir. Kanaatimizce de kaynak norm olarak gösterilen hükümler vali ve kaymakamlara bu denli kapsamlı yetki vermemiştir. Zira realitede de kaymakamın valiye, valinin de üst amiri olan bakana danışmadan sokağa çıkma yasağı kararı alamayacağı açıktır. Bu durum da sokağa çıkma yasağı kararının vali veya kaymakamın yetki sınırını aşan bir tedbir olduğunu gözler önüne sermektedir.

Yetki sakatlığının yaptırımı butlandır⁶². Yetki aşımı idari makamlar açısından olabileceği gibi, idarenin düzenleyici işlemleri bakımından yasama ve yürütme organları arasında da olabilir. İdarenin düzenleyici işlemi şayet temel hak ve hürriyetleri doğrudan etkiler nitelikte ise, Anayasanın 13. Maddesinde belirtildiği gibi mutlaka kanunda düzenlemesi bulunması koşulu ile olabilir. Aksi halde yürütmenin yasamaya karşı yetki gaspı söz konusu olabileceği gibi anayasaya aykırı işlem ve eylemler de gündeme gelebilir. Kamu hukukunda bir makama verilen yetkinin, aksine bir hüküm bulunmadıkça o makam tarafından kullanılacağı, bir makamın yetkisinin başka bir kişiye devredilebilmesi için mevzuatla yetkili kılınması gerekmektedir⁶³.

---

⁶⁰ Cin Karagöz, s.635, ARDIÇOĞLU.

⁶¹ Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu, s.21-22

⁶² Karahanoğulları,s.407

⁶³“İl idaresi Kanunu'nun 8. Maddesi ile memurların görev yerlerinin değiştirilmesi konusunda valilere verilen yetkinin devrinin mümkün olmadığı, valiye tanınan bu yetkinin Vali Yardımcısı tarafından kullanılamayacağı anlaşıldığından, dava konusu işlemde yetki yönünden hukuka uyarlık bulunmayıp..”D2D,E.2004/1374,K.2004/930,20.10.2004 ,DKD,6,2005,S.78.

Bu konuda Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu (Venedik Komisyonu) 13 Haziran 2016 842/2016 sayılı Görüş Raporunda da böyle önemli bir kararın vali tarafından tek taraflı alınamayacağını belirtmiştir. Devamında:” Yetkililerce de doğrulandığı üzere, valiler (devletin yerel temsilcileri olarak) genellikle böyle bir karar almadan önce İçişleri Bakanlığına ve diğer resmi kurumlara (özellikle güvenlik teşkilatına) danışmaktadırlar. Aralarında yapılan tartışmaların, sokağa çıkma yasağının gerekliliği, kapsayacağı coğrafi alan ve süresi ve uygulanması için gereken tedbirler hakkında olduğuna şüphe bulunmamaktadır. Yetkili makamlar, bu durumu yetki ikamesi ve orantılılık ilkelerinin bir uygulaması olarak görmekteyiz ki istisnai tedbirler açısından bu iki ilkenin de çok önemli olduğu açıktır. Bununla beraber, Komisyonun düşüncesine göre, bunlar münferit tartışmalardır ve kanunun öngördüğü genel uygulama koşullarının yerine geçemez veya meclisin istisnai tedbirlere uyguladığı denetime eşdeğer olamaz, zira bu denetim, yürütmenin planladığı buna benzer tedbirlerin onaylanmasından önce mecliste tartışılmasına imkân vermektedir.... Venedik Komisyonunun görüşüne göre, sokağa çıkma yasağı kararlarının dayandırıldığı İl İdaresi Kanunu ve kararların kendileri Anayasada yer alan ve Türkiye'nin temel haklar alanındaki uluslararası yükümlülüklerinden, özellikle AIHS'den ve ilgili içtihatlardan doğan yasallık şartlarını karşılamamaktadır...” şeklinde görüş bildirilmiştir⁶⁴.

İl İdaresi Kanunu'nun 11/c ile 32/ç ve Umumi Hıfzıssıhha Kanunu ilgili hükümleri uyarınca İçişleri Bakanlığı genelge ile sokağa çıkma yasağı ilan edebilir mi? Hukuk sistemimizde normlar hiyerarşisinin sıralaması; Anayasa, kanun, tüzük, yönetmelik ve adsız düzenleyici işlemlerdir. Yürütme organının düzenleyici işlemleri sırasıyla kanun hükmünde kararname, tüzük, yönetmelik olmak üzere üç tanedir. Ancak uygulamada bunların dışında adsız düzenleyici işlem olarak adlandırılan işlemler vardır. Yürütme organının bu işlemlerle genel, soyut, objektif hukuk kuralları koyduğu görülmektedir. Bu işlemlerden biri de “genelge”dir⁶⁵. Demokratik yönetimlerde kanun yapma ve kural koyma yetkisi yasama organındadır. Temel hak ve hürriyetler, anayasaya göre yalnızca kanunla sınırlanabilir; yani, kanun hükmünde kararnameyle, tüzükle, yönetmelikle veya diğer idarî işlemler ile sınırlanamazlar⁶⁶. Bakanlık genelgesi ile yasama organının yetkisindeki kuralları koymak demokratik sistemlerde sapmalara sebep olabilir. Ülkemizde yasama organının etkisiz kalması üzerine Anayasa Mahkemesi'nin Bakanlıklar nezdindeki kuralların etkisini azalttığı pek çok kararı mevcuttur⁶⁷. Bu durumda yasal dayanak hükmü olan İl İdaresi Kanunu'nun 11/c ile 32/ç ve Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nun konu bakımından yetki sağlayıp sağlamadığı tartışmalı iken ve temel hak ve hürriyetleri doğrudan etkiler nitelikte olan bu kararın genelge ile verilmesi de ayrı bir hukuki sorun teşkil edebilir.

⁶⁴ Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu, s.22.81, s.25.99

⁶⁵ Kemal Gözler Ve Gürsel Kaplan, **İdare Hukuku Dersleri**, Ekin Kitabevi Yayınları, Güncellenmiş 20. Bası, Bursa 2018, s.16.

⁶⁶ Kemal Gözler, “Anayasa Değişikliğinin Temel Hak ve Hürriyetlerin Sınırlandırılması Bakımından Getirdikleri ve Götürdükleri”, Ankara Barosu Dergisi, Ankara, 2001-4., s.56.

⁶⁷ “Kanun, tüzük ve yönetmeliklerin uygulanmasını göstermek için çıkarılan talimatların bu kanun, tüzük ve yönetmelik hükümlerine aykırı hükümler taşıyamayacağı bilinen idare hukuku kuralıdır “(D5D, E.1978/5274, K. 1982/12678, 27.12.1982, DD, 50-51,1983, s.218)

Bununla birlikte kaynak norm olarak gösterilen hükümler gereğince sokağa çıkma yasağı kararlarının illerde vali ve ilçelerde kaymakamlar adına konu bakımından yetkisiz olduğu kabul edildiğinde, bu kararın Bakanlık tarafından genelge ile verilmesi durumunda da hem konu bakımından hem de kişi bakımından yetkisizlik meselesi gündeme gelecektir. Şayet işlemin yetki gaspı olduğu kabul edilirse işleme bağlı olarak uygulanan idari yaptırımların da iptali gerekecektir. Zira yetki gaspı sonucu oluşan yetki sakatlığının sonucu butlandır. Burada bir kez daha kanuni idare ilkesinin önemine dikkat çekmekte fayda vardır. Görüldüğü gibi yasallık zeminine tam olarak oturtulmamış olgu ve olaylar karşısında hukuki güvenlik ilkesi zarar görmekte ve kamu düzeni bundan olumsuz olarak etkilenmektedir.

3) ANAYASA MAHKEMESİ'NİN SOKAĞA ÇIKMA YASAĞINA KARŞI VERDİĞİ KARARLAR

Anayasa Mahkemesi'nin 65 yaş üstü kişiler için verilen sokağa çıkma yasağı ile ilgili halihazırda güncel bir kararı mevcuttur. Başvuru, salgın riski dolayısıyla 65 yaş üstü kişilere yönelik olarak ilan edilen sokağa çıkma yasağı nedeniyle bazı hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğini, yasağın hukuka aykırı olduğunu, söz konusu yasak sebebiyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, seyahat özgürlüğünün Anayasa'daki güvencelere aykırı olarak ve ölçsüz bir biçimde sınırlandırıldığını, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının Anayasa'ya göre ancak hakim kararı ile sınırlandırabileceğini, Anayasa'nın 15. Maddesi uyarınca hak ve özgürlüklerin ancak olağanüstü halde durdurulabileceğini, buna karşılık sokağa çıkma yasağının ilan edildiği tarihte OHAL bulunmadığını, 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu ile 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nda yer alan hükümlerin sokağa çıkma yasağının kanuni dayanağını teşkil edemeyeceğini öne sürmüştür. Sonuç olarak ,idari yargıda açılacak tam yargı davasının başvurusunun sokağa çıkma yasağını durdurulması talebini makul süratte karara bağlama potansiyelini bünyesinde barındıran etkili bir başvuru yolu olduğu, yürütmenin durdurulması isteği, durumun hassasiyetini gerektirdiği özen içinde makul bir sürede karara bağlanmaması ve bu durumun söz konusu davada verilecek kararın sonuçsuz kalacak riskini doğurması söz konusu olduğunda başvuru yapılması gerektiği ve başvurunun "başvuru yollarının tüketilmemiş olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir⁶⁸.

Sokağa çıkma yasağı ile ilgili diğer başvurulardan biri, mülki amirler tarafından alınan sokağa çıkma yasağı kararının Anayasaya aykırı olduğu, 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nun mülki amirlere anılan kararları alma yetkisi vermediği ve Anayasa ile güvence altına alınan yaşam hakkının ihlal edildiğini öne sürerek başvuruda bulunmuştur. Anayasa Mahkemesi tedbirin durdurulmasına ilişkin ara kararında⁶⁹ Ankara'da ikamet eden başvurusunun sokağa çıkma yasağı kararlarından

---

⁶⁸ Anayasa Mahkemesi, Senih Özyay Başvurusu, Başvuru Numarası:2020/13969, Karar Tarihi:09/06/2020 , <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/06/20200612-14.pdf> (çevrimiçi) (Erişim tarihi: 12/06/2020)

⁶⁹ Anayasa Mahkemesi, Meral Danış Beştaş Başvurusu, Tedbire İlişkin Ara Karar, Başvuru Numarası: 2015/19545, Karar Tarihi: 22/12/2015, <https://www.anayasa.gov.tr/tr/haberler/bireysel-basvuru-basin-duyurulari/sokaga-cikma-yasagina-iliskin-tedbir-talebi-karari-basin-duyurusu/> (çevrimiçi) (Erişim Tarihi: 29/05/2020)

derhal tedbir kararı verilmesini gerektirecek şekilde kişisel olarak etkilendiğini gösterecek ciddi bir tehlike olduğu bilgi ve belgelerden anlaşılamadığından tedbir talebinin reddine karar vermiştir. Anayasa Mahkemesi gerekçeli kararında ise, somut olayda başvuru hukuk sisteminde mevcut yargısal yolları tüketmediğinden ve sokağa çıkması nedeniyle oluşan müdahalenin o bölgeye gitmesi ve milletvekili olması sebebiyle dolaylı etkilerine maruz kalmaktan öteye geçen doğrudan bir mağduriyeti bulunduğunu ortaya koyamadığından kişi bakımından yetkisizlik kararı vermiştir. Ancak kararda İl İdaresi Kanunu'na göre alınan sokağa çıkma yasağı kararı verilmesinin anayasaya uygunluğu ve yasallığı tartışılmamıştır⁷⁰.

Bir başka kararda Şırnak Valiliğince 5442 sayılı Kanunun 11/C maddesi uyarınca vatandaşların can ve mal güvenliklerinin sağlanması için ilan edilen sokağa çıkma yasaklarının temelsiz olduğunun söylenemeyeceğini ifade etmiştir⁷¹. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ise yakın bir zamanda vermiş olduğu kararında, sokağa çıkma yasağının kaldırılması talebiyle yapılan bireysel başvuruyu “Türkiye’de iç hukuk yollarının tüketilmemesi “ sebebiyle oybirliğiyle reddetmiştir⁷². Mahkeme, Türkiye’de Anayasa Mahkemesi’nin Cizre olaylarıyla ilgili başvuruları değerlendirmeyi sürdürdüğünü, başvuru Anayasa Mahkemesi’nin etkili bir iç hukuk yolu olmaktan çıktığını öne sürdüklerini ancak bunu kanıtlayamadıklarını ifade etmiştir. Sokağa çıkma yasağı kararının esasına yönelik bir karar vermemiştir. Davalara Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri de müdahil taraf olarak katılmış, Kısaca Venedik Komisyonu olarak bilinen “Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu” ise 13 Haziran 2016 tarihinde yayımladığı “Sokağa Çıkma Yasaklarının Yasal Çerçevesi” başlıklı görüş raporunda, Ağustos 2015’te uygulanmaya başlanan sokağa çıkma yasaklarının “anayasal ve yasal çerçeveye dayanmadığı” sonucuna vardığı raporu sunmuş fakat Mahkemeden bu görüşlere olumlu yanıt çıkmamıştır⁷³.

4) SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

COVID-19 tüm dünyayı etkisi altına alan ve ölümcül sonuçlar doğuran bir virüstür. Kümülatif vaka sayısına göre ülkemiz COVID-19 pandemi listesinde hit ülkeler arasında yer almıştır⁷⁴. Bu sebeple vaka sayısını kontrol altına almak, virüsün yayılmasını engellemek ve genel sağlığı koruyabilmek için ülkemizde birçok tedbir alınmıştır. Bu tedbirlerden biri de sokağa çıkma yasağı kararlarıdır. Sokağa çıkma

⁷⁰ Anayasa Mahkemesi, Meral Danış Beştaş Başvurusu, Karar, Başvuru Numarası: 2015/19545, Karar Tarihi: 26/02/2020 <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2015/19545> , (çevrimiçi) (Erişim Tarihi: 29/05/2020)

⁷¹ Anayasa Mahkemesi, Mehmet Girasun ve Ömer Elçi Başvurusu, Tedbire İlişkin Ara Karar, Başvuru Numarası: 2015/15266, Karar Tarihi: 11/9/2015, <https://www.anayasa.gov.tr/tr/duyurular/mehmet-girasun-ve-omer-elci-basvurusunda-tedbir-talebine-iliskin-kararin-basin-duyurusu/> (çevrimiçi) (Erişim Tarihi: 29/05/2020)

⁷² BBC, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-47156113> , (çevrimiçi) (Erişim Tarihi: 19/04/2020)

⁷³ AHİM Kararı, <https://www.dw.com/tr/aihm-cizre-ba%C5%9Fvurular%C4%B1n%C4%B1-reddetti/a-47405668> (Çevrimiçi) ,Erişim tarihi: 19/04/2020

⁷⁴ Dünya Sağlık Örgütü (WHO), COVID-19 gösterge tablosu, Erişim: <https://who.sprinkl.com> , (çevrimiçi) (Erişim Tarihi: 29/05/2020)

yasağı kararları dünyada birçok ülke tarafından uygulanmıştır⁷⁵. Bunun üzerine dünya sağlık örgütü yasağı uygulayan ülkelere yasağın yumuşatılması konusunda uyarılarda bulunmuştur⁷⁶. Ülkemizde altmış beş yaş üstü bireyler ve yirmi yaş altı bireylere süre sınırı olmadan sokağa çıkma yasağı kararı verilmesi, otuz il genelinde resmî tatil ve hafta sonları kararın uygulanması, 81 il genelinde dini bayramda tüm ülkede uygulanması ölçülülük ve yasallık tartışmalarına neden olmuştur. İdare genel sağlığın ve kamu düzeninin korunması için tedbirler almakta ise de bu amaca yönelik tedbirler çoğunlukla disiplinli ve sert olabileceğinden hukuksal değerlendirmeleri de gündeme getirmektedir.

Yasallık ilkesi hukuk devleti ilkesinin vazgeçilmez unsurlarından biridir. İdarenin her türlü eylem ve işleminin kanunlara uymasını zorunlu kılan yasallık ilkesi, idarenin eylem ve işlemlerinin geçerlilik şartıdır. Yasallık ilkesine uyulmamasının yaptırımını butlandır. Bu sebeple idare, kamu düzeninin sağlanması açısından yasallık ilkesine uymak zorundadır.

İdarenin eylem ve işlemleri temel hak ve hürriyetleri doğrudan etkiler nitelikte olursa, bu eylem ve işlemlerin yasallığı şüpheye yer vermeyecek bir belirlemeye ihtiyaç duyar. İdari eylem ve işlemlerin sonucunda idari yaptırımlar doğması sebebiyle bireylerin idare karşısında savunmasız kalmaması açısından da yasallık ilkesine uygunluk, büyük önem arz etmektedir.

Temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması anayasaya göre yalnızca kanunla mümkündür. Bu sınırlandırmaların belli koşulları olmakla birlikte alternatif sistemleri vardır. Anayasa temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasını olağan hâl ve olağanüstü hâl olarak birbirinden tamamen bağımsız alternatif sistemlere göre farklı değerlendirmelere tabii tutmuştur. Olağan halde temel hak ve hürriyetler yalnızca kanunla sınırlanabilirken, olağanüstü halde hukuka uygun olmak şartıyla OHAL kanunu şartları ile sınırlanır. Bu iki sistemden birinin uygulanması temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılması veya durması bakımından farklılık gösterir. Somut ve vahim bir durum içinde iken öncelikle olağan dönem sistemi işletilmeli, bu mümkün olmadığı takdirde olağanüstü sisteme geçilmelidir. Kabul edilen sisteme göre yasallık denetimi de farklı bir boyut kazanmaktadır.

İçişleri Bakanlığı genelgesi ile verilen sokağa çıkma yasaklarına ilişkin kavramsal ve niteliksel bir boşluk vardır. Yasağın kapsamının ne olduğu muğlaktır. “Sokağa çıkmak” tan kastın ne olduğu net değildir. Örneğin evin yahut sitenin bahçesi sokak mı sayılmalıdır? Bir başka muğlak konu da hangi yasa kapsamında idari

---

⁷⁵ Tania, Sawaya & et.al, “Coronavirus Disease (COVID-19) in the Middle East: A Call for a Unified Response”, **Front Public Health**, 8:209. (çevrimiçi) <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpubh.2020.00209/full> (Erişim tarihi: 29/05/2020)

⁷⁶ Dr. Hans Henri P. Kluge, "İnsanlar olmadan ekonomi olmaz" derken, sokağa çıkma yasakları ve kısıtlamalarının uygun bir şekilde gevşetilmesi gerektiğini dile getirdi. WHO (World Health Organization), 2020 (çevrimiçi) <http://www.euro.who.int/en/health-topics/health-emergencies/coronavirus-covid-19/statements/statement-recovery-must-lead-to-a-different-economy,-an-economy-of-well-being> (Erişim tarihi: 29/05/2020)

yaptırım uygulanacağı noktasındadır. İdare kural koyarken birden fazla yasayı dayanak gösterebilir. Bu durum idari yaptırım noktasında sıkıntılar meydana getirmektedir. Hıfzıssıhha Kanununun 282. maddesi idari yaptırım olarak Türk Ceza Kanununun 195. Maddesine işaret etmiştir. İl İdaresi kanunu 11/c maddesine göre alınan tedbirlere uyulmadığında Kabahatler Kanunu 4'e göre yaptırım uygulanması gerekir. Sokağa çıkma yasağının niteliği ve sınırı net olarak ortaya konulmaz ise yasağa uymayanlar hakkında farklı yaptırımlar uygulanmasına neden olabilir. Bu durumda bireylerin farklı yaptırımlara tabi tutulması eşitlik ilkesine aykırı olacaktır. Bu halde keyfilik ve hukuka aykırılıkların doğma olasılıkları artmakta orantılılık ilkesine aykırılıklar gündeme gelmektedir. Son zamanlarda sokağa çıkma yasakları ülkemizde sıkça uygulanır hale geldiğinden yasallık temelini sağlam bir zemine oturtulması gerekmekte, bu konuda kanun yapılması ya da yürürlükteki kanun hükümlerinin değiştirilmesi veya iyileştirilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

ADALET BAKANLIĞI. "Korona Virüsü Hakkında Alınacak Tedbirler". <http://higm.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/1732020142548Korona%20Vir%C3%BCs%C3%BC%20Hakk%C4%B1nda%20Al%C4%B1nacak%20%20Tedbirler%20Kapsam%C4%B1nda%20Tebliğat%20Giderlerinin%20%C3%96denmesine%20%C4%B0li%C5%9Fkin%20Tedbirler.pdf>. (çevrimiçi). (Erişim tarihi:29.05.2019)

AKYILMAZ, Bahtiyar. Murat SEZGİNER. Cemil KAYA. Türk İdare Hukuku. 9. Baskı. Ankara: Savaş Yayınevi. 2018.

ANAYASA MAHKEMESİ. 11/10/1963. E:1963/124. K:1963/243 (çevrimiçi) <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/11572.pdf> (Erişim Tarihi: 29.05.2020).

ANAYASA MAHKEMESİ. 6 Eylül 1986 Tarih. E.1985/21. K.1986/23. Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi. Ankara.1987. Sayı:22.

ANAYASA MAHKEMESİ. Mehmet Girasun ve Ömer Elçi Başvurusu. Tedbire İlişkin Ara Karar. Başvuru Numarası: 2015/15266. Karar Tarihi: 11/9/2015. <https://www.anayasa.gov.tr/tr/duyurular/mehmet-girasun-ve-omer-elci-basvurusunda-tedbir-talebine-iliskin-kararin-basin-duyurusu/> . (çevrimiçi). (Erişim Tarihi: 29/05/2020).

ANAYASA MAHKEMESİ. Meral Danış Beştaş Başvurusu. Karar. Başvuru Numarası: 2015/19545. Karar Tarihi: 26/02/2020. <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2015/19545>. (çevrimiçi). (Erişim Tarihi: 29/05/2020).

ANAYASA MAHKEMESİ. Meral Danış Beştaş Başvurusu. Tedbire İlişkin Ara Karar. Başvuru Numarası: 2015/19545. Karar Tarihi:22/12/2015. <https://www.anayasa.gov.tr/tr/haberler/bireysel-basvuru-basin-duyurulari/sokaga->

cıkma-yasagina-iliskin-tedbir-talebi-karari-basin-duyurusu/ .(çevrimiçi). (Erişim Tarihi: 29/05/2020).

ANAYASA MAHKEMESİ. Senih Özay Başvurusu. Başvuru Numarası:2020/13969. Karar Tarihi:09/06/2020. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/06/20200612-14.pdf>. (çevrimiçi).(Erişim tarihi: 12/06/2020).

ANAYASA(Kanun). (çevrimiçi) <https://www.anayasa.gov.tr/tr/yayinlar/gerekceli-anayasa/> . s.124. (Erişim Tarihi: 20.05.2020)

ARDIÇOĞLU, Artuk. “Hukuka Uygun Olmayan Sokağa Çıkma Yasağı Hukuka Aykırı mıdır?”. <http://www.birikimdergisi.com/guncel-yazilar/7331/hukuka-uygun-olmayansokaga-cikma-yasagi-hukuka-aykiri-midir#VmbOeGyhflU>. (çevrimiçi). (Erişim Tarihi: 29/05/2020).

AVRUPA HUKUK YOLUYLA DEMOKRASİ KOMİSYONU (Venedik Komisyonu).Sokağa Çıkma Yasaklarının Yasal Çerçevesi Hakkında Görüş Raporu. Venedik. 2016. s.6. 17-18.

AYDINOĞLU, Zeynep Nihal. “İdarenin Kanuniliği İlkesi Bağlamında İdari Yaptırımlar”. Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. Y. 2. S.1. (Nisan 2017). ss.11-43.

BBC. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-51719684>. (çevrimiçi). (Erişim tarihi: 27.05.2020).

BBC. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-47156113> . (çevrimiçi).(Erişim Tarihi: 19/04/2020).

CİN KARAGÖZ Emine. “Özel Güvenlik Bölgesi Ve Sokağa Çıkma Yasağı İlanının Hukuki Niteliği Ve Uygulamadan Kaynaklı Sorunlar”. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XX, Y. 2016. Sa.2 s.628

ÇİLİNGİR, Gülşen Azimli. “Türkiye’de Afet Yönetimi ve İdarenin Sorumluluğu”, (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuk Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul. 2019. s. 184.

DANIŞTAY 12. Dairesi, E:1970/1836. K:1971/897. 8.4.1971. Danıştay Dergisi. S.4. Y.1972. s.382.

DANIŞTAY 2. Dairesi. E.2004/1374.K.2004/930.20.10.2004. Danıştay Kararları Dergisi. Sayı:6. 2005. s.78

DANIŞTAY 5. Dairesi. E:1978/5274. K:1982/12678. 27.12.1982. Danıştay Kararları Dergisi. 50-51. 1983. s.218.

DANIŞTAY 7. Dairesi. E:2005/4588. K:2007/2376. ,29.5.2007. Danıştay Dergisi. S.117. Y.2008. s.208.

DANIŞTAY VERGİ DAVA DAİRELERİ GENEL KURULU. E:1989/14. K:1990/26. 9.3.1990. Danıştay Kararları Dergisi. Sayı:80. 1991. s.121.

DÜNYA SAĞLIK ÖRGÜTÜ. <http://www.euro.who.int/en/countries/turkey>. (çevrimiçi). (Erişim Tarihi: 20.04.2020).

EISENMANN Charles. “Le Droit Administratif et le Principe de Legalité”.Etudes et Documents.1957.

EVREN, Çınar Can. “Hukukta Yaşlı Ve Yaşlılara Sunulan Sosyal Hizmetlerin İdare Hukuku Açısından Değerlendirilmesi”. Ankara Hacı Bayram Veli Üniv.-Hukuk Fakültesi Dergisi. C. XXII. Y. 2018.

GİRİTLİ İsmet, BİLGİN Pertev, AKGÜNER Tayfun, BERK Kahraman, İdare Hukuku. İstanbul. Der Yayınları. 2013.

GÖZLER, Kemal ve KAPLAN, Gürsel. İdare Hukuku Dersleri. Ekin Kitabevi Yayınları, Güncellenmiş 20. Bası. Bursa. 2018.

GÖZLER, Kemal. “Anayasa Değişikliğinin Temel Hak ve Hürriyetlerin Sınırlandırılması Bakımından Getirdikleri ve Götürdükleri”. Ankara Barosu Dergisi. Ankara. 2001-4. s.56.

GÖZLER, Kemal. Türk Anayasa Hukuku. Ekin Basım Yayın. Bursa. 2018.

GÜNDAY, Metin. İdare Hukuku. Ankara. 2017. 11. Bası.

HONGZHOU, Lu, CHARLES, Stratton W., & YI-WEI, Tang. “Outbreak Of Pneumonia Of Unknown Etiology In Wuhan, China: The Mystery And The Miracle”. Journal of Medical Virology. 2020. 92:401-402. (çevrimiçi). <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7166628/> (Erişim Tarihi: 29.05.2020)

İÇİŞLERİ BAKANLIĞI, <https://www.icisleri.gov.tr/arama/ara/genelgeler>, (çevrimiçi), (Erişim Tarihi:29.05.2020).

İÇİŞLERİ BAKANLIĞI. “Sokağa Çıkma Yasağı Bulunan 18 - 20 Yaş Arasındaki Gençlerle İlgili İstisnalar”.<https://www.icisleri.gov.tr/sokaga-cikma-yasagi-bulunan-18---20-yas-arasindaki-genclerle-ilgili-istisnalar>.

İÇİŞLERİ BAKANLIĞI. “Şehir Giriş/Çıkış Tedbirleri ve Yaş Sınırlaması”.2020.(çevrimiçi <https://www.icisleri.gov.tr/sehir-giriscikis-tebirleri-ve-yas-sinirlaması>).(Erişim Tarihi: 29.05.2020).

İÇİŞLERİ BAKANLIĞI.“65 Yaş ve Üstü ile Kronik Rahatsızlığı Olanlara Sokağa Çıkma Yasağı Genelgesi”. 2020, (çevrimiçi) <https://www.icisleri.gov.tr/65-yas-ve-ustu-ile-kronik-rahatsizligi-olanlara-sokaga-cikma-yasagi-genelgesi>.(Erişim Tarihi: 29.05.2020).

İÇİŞLERİ BAKANLIĞI.” Sokağa Çıkma Yasağı “. <https://www.icisleri.gov.tr/2-gun-sokaga-cikma-yasagi> .(Erişim Tarihi: 29.05.2020).

İÇİŞLERİ BAKANLIĞI.” Sokağa Çıkma Yasağı “.<https://www.icisleri.gov.tr/15-ilde-29052020-saat-2400-ile-31052020-saat-2400-arasinda-uygulanacak-olan-sokaga-cikma-kisitlamasi> .(Erişim Tarihi: 29.05.2020).

KABOĞLU, İbrahim Özden. Anayasa Hukuku Dersleri. Legal Yayınevi, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 14. Baskı, İstanbul 2019.

KARAHANOGULLARI Onur. İdarenin Hukukla Kavranması: Yasallık ve İdari İşlemler. Turhan Kitabevi. Güncelleştirilmiş 4. Baskı. Ankara. 2018

KIRIŞIK, Fatih ve DURDU, Muhammet. “Vali ve Kaymakamların Sokağa Çıkma Yasağı ve Güvenlik Bölgesi İlan Etmesi”. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. Sayı: 47. 2016. s. 173.

KUZU Burhan. Olağanüstü Hal Kavramı ve Türk Anayasa Hukukunda Olağanüstü Hal Rejimi. Kazancı Hukuk Yayınevi.İstanbul. 1993.

LI Qun et.al. “Early Transmission Dynamics in Wuhan, China, of Novel Coronavirus-Infected Pneumonia”. Journal of Medical Virology. 2020. (çevrimiçi). <https://www.nejm.org/doi/full/10.1056/NEJMoa2001316>. (Erişim Tarihi: 29.05.2020)

ÖZAY, İlhan, Günışığında Yönetim. 3. Baskı. İstanbul: Filiz Kitabevi. 2017.

PALTEKİ, Mustafa Ebrar. “Genel Sağlığın Korunması Amacıyla Yürütülen İdari Kolluk Faaliyetleri ve Temel Hak Ve Hürriyetler”. (Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul. 2019.

RESMİ GAZETE. 2020. 7226 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/03/20200326M1-1.htm>. (çevrimiçi). (Erişim Tarihi:29.05.2020).

Betül Güler

RESMÎ GAZETE. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/04/20200422-7.htm>. (çevrimiçi). (Erişim Tarihi : 20.05.2020).

SAĞLAM, Fazıl. Temel Hakların Sınırlanması ve Özü. Ankara. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları. 1982.

SAĞLIK BAKANLIĞI. 2020. (çevrimiçi) <https://www.saglik.gov.tr/>. (Erişim Tarihi:04.2020).

SAĞLIK BAKANLIĞI. (çevrimiçi). <https://www.saglik.gov.tr/> . (Erişim Tarihi:04.2020).

SAWAYA, Tania & et.al. “Coronavirus Disease (COVID-19) in the Middle East: A Call for a Unified Response”. Front Public Health. 2020. 8:209. (çevrimiçi) <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpubh.2020.00209/full> . (Erişim tarihi: 29/05/2020).

ŞEN, Ersan. “Sokağa Çıkma Yasağı ve Seçimin Ertenilmesi”. <https://www.haber7.com/yazarlar/prof-dr-ersan-sen/1553832-sokaga-cikma-yasagi-ve-secimin-ertelenmesi> . (çevrimiçi). (Erişim Tarihi: 29.05.2020).

WHO (World Health Organization). 2020. <http://www.euro.who.int/en/countries/turkey> Erişim Tarihi: 12.03.2020-20.04.2020 tarihleri

WHO (World Health Organization), 2020 (çevrimiçi) <http://www.euro.who.int/en/health-topics/health-emergencies/coronavirus-covid-19/statements/statement-recovery-must-lead-to-a-different-economy,-an-economy-of-well-being> (Erişim tarihi: 29/05/2020)

WHO (World Health Organization). 2020. (çevrimiçi). <https://www.who.int/dg/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---11-march-2020> (çevrimiçi). (Erişim Tarihi: 29.05.2020)

YAYLA, Yıldızhan. İdare Hukuku. 2. Baskı, İstanbul: Beta. 2010.

ZHOU, Fei et.al. “Clinical Course And Risk Factors For Mortality Of Adult Inpatients With COVID-19 In Wuhan, China: A Retrospective Cohort Study”. The Lancet. London. 395(10229):1054-1062.